

Partneri:

Mgr. Martina Mundierová

Mgr. Rastislav Skovajsa

JUDr. Martin Timcsák

Advokáti:

JUDr. Katarína Babiaková

JUDr. Jana Bajtošová

JUDr. Stanislava Benková

JUDr. Ivan Biacovský

Mgr. Jaroslav Bratek

JUDr. Lucia Falbová

JUDr. Andrej Lalinský

JUDr. Peter Zoľák

Koncipienti:

Mgr. Natália Čičkaňová

JUDr. Juraj Tkáč

Mgr. Zuzana Vargová

Mgr. Valéria Vasil'ová

MST PARTNERS, s.r.o., advokátska kancelária

Laurinská 3, 811 01 Bratislava, Slovenská republika

tel: +421 2 5930 8086, repcia@mstpartners.sk, www.mstpartners.sk

Slovenská komora stavebných inžinierov

Mýtna 29

P.O.BOX 10

810 05 Bratislava

V Bratislave, dňa 08.08.2016

VEC: Stanovisko týkajúce sa sociálneho poistenia autorizovaných stavebných inžinierov v kontexte zákona č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektov a autorizovaných stavebných inžinieroch (ďalej aj ako „zákon“ alebo „zákon č. 138/1992 Zb.“)

Vážená komora,

na základe požiadavky o spracovanie stanoviska týkajúceho sa sociálneho poistenia autorizovaných stavebných inžinierov v kontexte zákona č. 138/1992 Zb., vykonávajúcich svoju činnosť v zmysle § 3 ods. 7 zákona, predkladáme nasledovné právne stanovisko k danej problematike.

I.

**Autorizovaná činnosti stavebných inžinierov, spôsoby jej výkonu,
a ich zmena**

Zákon č. 138/1992 Zb. v platnom a účinnom znení, ktorý okrem iného upravuje aj výkon regulovaného povolania stavebný inžinier, stanovuje v § 2 legálnu definíciu pojmu autorizácia ako podmienku výkonu autorizovaných odborných stavebných činností nasledovne:

„Autorizácia je rozhodnutie podľa tretej časti o zapísaní žiadateľa do zoznamu podľa § 3 ods. 1, 2 alebo 3 (ďalej len „zoznam“) na základe

a) získania odbornej kvalifikácie podľa tohto zákona, alebo

b) uznania odbornej kvalifikácie získanej v domovskom členskom štáte.

Úpravu, akým spôsobom možno vykonávať odbornú stavebnú činnosť po získaní autorizácie (ďalej aj „*autorizovaná činnosť*“), ktorá je regulovaným povolaním, zákon stanovuje v § 3 ods. 7:

„Vykonávať regulované povolanie možno

- a) sústavne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť (ďalej len „slobodné povolanie“),**
- b) v mene a na zodpovednosť právnickej osoby alebo fyzickej osoby ako jej zamestnanec, spoločník alebo konateľ (ďalej len „zamestnanec“).**“

Ak nazrieme späť do histórie znení týchto zákonných ustanovení, pojem autorizácie ako aj výkon regulovaného povolania bol chápaný počas platnosti zákona odlišne.

Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 138/1992 Zb. dňa 01.06.1992, pojem autorizácia zákon legálne definoval ako „*oprávnenie fyzickej osoby vykonávať sústavne vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a za odmenu odborné činnosti vo výstavbe podľa tohto zákona.*“ V druhej vete citovaného ustanovenia zákon stanovil, že „*Činnosť vykonávaná na základe autorizácie podľa tohto zákona nie je živnosťou.*“. Pojem autorizácia v § 2 zákona stanovoval zároveň spôsob výkonu autorizovanej odbornej činnosti, a to sústavne vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a za odmenu. Výkon autorizovanej činnosti v mene a na zodpovednosť inej osoby či už právnickej alebo fyzickej nebol prípustný, a to až do účinnosti novely zákona č. 236/2000 Z. z.

S účinnosťou ku dňu 01.08.2000 bola novelou zákona č. 236/2000 Z. z. z legálnej definície pojmu autorizácia uvedenej v § 2 zákona odstránená výlučná povinnosť vykonávať autorizovanú činnosť vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. Vtedajší § 3 bol rozšírený o odsek 4, ktorý znel:

„Architekti a inžinieri môžu vykonávať odborné činnosti vo výstavbe

- a) sústavne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť (ďalej len „slobodné povolanie“),*
- b) v mene a na zodpovednosť právnickej osoby ako jej zamestnanec (ďalej len „zamestnanec“).*“

Do zákona bol tak zavedený jednak pojem slobodné povolanie a zároveň bolo umožnené vykonávať autorizovanú činnosť v mene a na zodpovednosť právnickej osoby. V zmysle čl. I Osobitnej časti dôvodovej správy k novele zákona č. 236/2000 Z. z., zákonodarca uviedol, že: „*Navrhovaná úprava vyjadruje zmenu, ktorej podstatou je zrušenie obmedzenia pre zamestnancov. Aj zamestnanci budú môcť byť autorizovanými architektmi a autorizovanými stavebnými inžiniermi. Ide o požiadavku vyplývajúcu zo smernice Rady 85/384/EHS o architektoch. Nový odsek 4 vyjadruje dve možnosti výkonu činnosti autorizovaného architekta a autorizovaného stavebného inžiniera – buď v slobodnom povolaní (ako podnikateľ – fyzická osoba podľa §2 ods. 2 písm. c) Obchodného zákonníka), alebo v zamestnaneckom vzťahu (na základe pracovnej zmluvy podľa Zákonníka práce). Touto úpravou sa výkon vybraných činností liberalizuje a zároveň približuje stavu v štátoch Európskej únie.*“

Napriek tomu, že zo znenia dôvodovej správy je jasným zámerom zákonodarcu rozdeliť možnosť výkonu autorizovanej činnosti buď na jej vykonávanie v slobodnom povolani alebo na jej vykonávanie v postavení zamestnanca, **legislatívnu úpravu § 3 ods. 4 zákona zákonodarca takým spôsobom dostatočne neupravil (chýbajú logické spojky a/alebo/bud'/len), aby z gramatického a logického výkladu tohto ustanovenia vyplynul jeho zámer umožniť výkon autorizovanej činnosti len jedným resp. druhým spôsobom.**

Novelou zákona č. 533/2003 Z. z. s účinnosťou ku dňu 01.05.2004 sa znenie ustanovenia § 3 ods. 4 zákona presunulo do odseku 6 a zmenilo nasledovne:

*„Architekti a inžinieri a hosťujúci architekti môžu vykonávať odborné činnosti vo výstavbe
a) sústavne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť (ďalej len „slobodné povolanie“),
b) v mene a na zodpovednosť právnickej osoby alebo fyzickej osoby ako jej zamestnanec, spoločník, konateľ alebo ako spolupracujúca osoba4a) (ďalej len „zamestnanec“).“*

Táto novelizácia zákona opäť reagovala na súlad právnej úpravy so smernicami európskej legislatívy, pričom zavedením pojmu hosťujúceho architekta do znenia tohto ustanovenia sa reagovalo na potrebu splnenia záväzkov Slovenskej republiky súvisiacich so zabezpečením slobodného pohybu osôb v európskom priestore v prístupovom procese Slovenskej republiky do vtedajších Európskych spoločenstiev. Nové znenie zákona zároveň umožnilo získať autorizáciu na Slovensku ako aj uznať autorizáciu získanú v členskom štáte Európskych spoločenstiev ako podklad na zapísanie do zoznamu autorizovaných inžinierov. Zohľadnili sa tiež aj požiadavky všeobecného systému uznávania kvalifikácií v rámci európskeho priestoru.

Rozšírením znenia písm. b) § 3 ods. 6 zákona o osoby spoločníkov, konateľov či spolupracujúcich osôb sa odstránila nejasnosť v postavení osôb, ktoré môžu vykonávať autorizované činnosti, pričom nie sú v slobodnom povolani ani nepracujú v pracovnoprávnom vzťahu. Medzi spolupracujúce osoby patrili príslušníci domácnosti autorizovaných stavebných inžinierov (najmä manželia a deti) alebo blízke osoby, nakoľko v zmysle vtedajších predpisov o sociálnom poistení bolo týmto osobám umožnené viesť ateliér ako rodinný podnik. Osoby konateľa, spoločníka, či spolupracujúce osoby boli zaradené do písm. b) ustanovenia, nakoľko spoločným znakom výkonu autorizovaných činností bol ich výkon v mene a na zodpovednosť inej osoby, nie svoju a zároveň v dôsledku obdobnosti režimu sociálneho poistenia týchto osôb.

Pojem „spolupracujúca osoba“ bol s účinnosťou k 01.01.2005 z príslušného ustanovenia zákona odstránený novelou zákona č. 624/2004 Z. z., nakoľko kategória nepriamej účasti rodinných príslušníkov na podnikaní osôb zanikla a to aj v súvislosti so zrušením príslušných legislatívnych ustanovení v rámci oblasti sociálneho poistenia.

Poslednou novelou, ktorá sa dotkla predmetných zákonných ustanovení je novela zákona č. 298/2008 Z. z. Táto novela upravila predmetné ustanovenia zákona až do ich aktuálnej podoby uvedenej v úvode tohto článku. V § 2 zákona sa nepresné ustanovenie vymedzujúce pojem autorizácie nahradilo novou definíciou, v zmysle ktorej sa autorizácia stala právnym aktom uznania

odbornej kvalifikácie na účely zapísania do zoznamu autorizovaných architektov, do zoznamu autorizovaných krajinných architektov alebo do zoznamu autorizovaných stavebných inžinierov. Znenie § 3 ods. 7 zákona je tiež výsledkom transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 6. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (ďalej len „smernica“) do slovenského právneho poriadku. Označenie výkonu autorizovanej činnosti v § 3 ods. 7 ako „regulované povolanie“ je zároveň rešpektovaním terminológie prevzatej predmetnou smernicou do zákona č. 293/2007 Z. z. o uznávaní odborných kvalifikácií.

Pojem regulované povolanie je tak pojmom zavedeným do slovenského právneho poriadku práve na základe európskej legislatívy, pričom z jej obsahu vyplýva, že ide o povolanie, na výkon ktorého sa vyžaduje splnenie podmienok stanovených príslušným právnym predpisom, bez ktorých nemožno toto povolanie vykonávať. Všeobecne medzi typické znaky regulovaného povolania patrí jeho výkon po splnení požiadaviek akými sú dosiahnuté vzdelanie, niekoľkoročná prax, absolvovanie odborných skúšok, dôveryhodnosť, bezúhonnosť a značný význam povolania pre spoločnosť, ktoré charakterizuje aj vysoká miera zodpovednosti osôb pri jeho výkone. Charakteristickým znakom je tiež členstvo v profesijných (samosprávnych) organizáciách resp. komorách zriadených zákonom.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že napriek jednotlivým zmenám, ich dôvodom a histórii vnímania autorizácie a spôsobu výkonu autorizovanej činnosti v kontexte vyššie uvedených noviel zákona, najvýraznejšiu zmenu čo sa týka spôsobu výkonu autorizovanej činnosti priniesla novela zákona č. 236/2000 Z. z. Zavedenie spôsobu výkonu autorizovanej činnosti ako slobodného povolania resp. jej výkon v „zamestnaneckom“ postavení bol od roku 2000 zmenený len nepatrne, pričom konštrukcia tohto paragrafu a spornosť jeho výkladu zostala nezmenená.

Zákonodarca tak do dnešného dňa jasne nestanovil, či sa výkon autorizovanej činnosti pripúšťa výlučne jedným zo spôsobov uvedených v písm. a) alebo b) ustanovenia § 3 ods. 7 zákona alebo je umožnený výkon autorizovanej činnosti oboma spôsobmi naraz. Z gramatického a logického výkladu tohto ustanovenia sa možno prikloniť k záveru, že autorizovanú činnosť možno vykonávať aj oboma spôsobmi naraz.

Podľa čl. 3 ods. 3 Ústavy SR: „Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.“

Vzhľadom na skutočnosť, že znenie § 3 ods. 7 zákona stanovuje: „Vykonávať regulované povolanie možno...“, **zákon týmto doslova dáva autorizovaným stavebným inžinierom možnosť výberu spôsobu resp. spôsobov výkonu regulovaného povolania.** Na druhej strane zo znenia ustanovenia zákona aj s poukazom na citované ustanovenie Ústavy SR vyplýva, že **zákon neukladá autorizovaným stavebným inžinierom vykonávať regulované povolanie oboma spôsobmi naraz, z čoho vyplýva, že takúto povinnosť nemajú.**

II.

Posúdenie postavenia autorizovaných stavebných inžinierov na účely sociálneho poistenia

Výkon autorizovanej činnosti stavebných inžinierov či už vo forme slobodného povolania alebo vo forme výkonu tejto činnosti v postavení zamestnanca (konateľa, spoločníka) alebo v oboch formách sa uskutočňuje spravidla za odmenu.

Podľa § 11 zákona: „Architekt a inžinier poskytuje služby za odmenu (honorár). Poskytovať služby bezodplatne môže iba so súhlasom komory, alebo ak ide o práce malého rozsahu pre zariadenia zdravotníckej a sociálnej starostlivosti alebo charitatívne zariadenia.“

V zmysle § 3 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o sociálnom poistení“): „Zárobková činnosť podľa tohto zákona je, ak osobitný predpis alebo medzinárodná zmluva, ktorá má prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky, neustanovuje inak, činnosť vyplývajúca z právneho vzťahu, ktorý zakladá

- a) právo na príjem zo závislej činnosti podľa osobitného predpisu, okrem nepeňažného príjmu z predchádzajúceho právneho vzťahu, ktorý zakladal právo na príjem zo závislej činnosti podľa osobitného predpisu, poskytnutého z prostriedkov sociálneho fondu,
- b) dosahovanie príjmu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu.“

S výkonom tohto regulovaného povolania za odmenu sa následne spájajú aj povinnosti v oblasti daní a odvodov, keďže v prípade výkonu autorizovanej činnosti za odmenu ide o príjem podliehajúci dani z príjmov v zmysle zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o dani z príjmov“) a zároveň o zárobkovú činnosť v zmysle zákona o sociálnom poistení. Zákon o sociálnom poistení vymedzuje celú problematiku sociálneho poistenia od vymedzenia jednotlivých princípov, pojmov, procesov a povinností príslušných subjektov vrátane Sociálnej poisťovne. Pre posúdenie vzniku a zániku povinného sociálneho poistenia autorizovaných stavebných inžinierov, ktorí sú SZČO a na to nadväzujúcich povinností, sú relevantné najmä nasledovné ustanovenia zákona o sociálnom poistení a prehľad vývoja ich zmien.

Ad a) Vývoj právnej úpravy sociálneho poistenia autorizovaných stavebných inžinierov v postavení SZČO do 31.12.2010

Legálnu definíciu SZČO počnúc platnosťou a účinnosťou zákona o sociálnom poistení 01.01.2004 až do dátumu 31.07.2006 stanovil § 5 zákona o sociálnom poistení nasledovne:

„Samostatne zárobkovo činná osoba podľa tohto zákona je fyzická osoba, ktorá:

- a) vykonáva poľnohospodársku výrobu vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu,
- b) má oprávnenie prevádzkovať živnosť,

- c) má oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu okrem činnosti znalca a tlmočníka, ktorú vykonávajú podľa osobitného predpisu, v konaní pred štátnym orgánom a orgánom, na ktorý prešli úlohy štátnych orgánov, a okrem činnosti fyzickej osoby v pracovnom pomere, na ktorej výkon je povinná mať oprávnenie podľa osobitného predpisu,
d) je spoločníkom verejnej obchodnej spoločnosti alebo komplementárom komanditnej spoločnosti,
e) vykonáva športovú činnosť zárobkovo, ale nie v pracovnom pomere,
f) vykonáva činnosť obchodného zástupcu.“

S účinnosťou k 01.08.2006 došlo na základe novely zákona o sociálnom poistení č. 310/2006 Z. z. k drobnej úprave tohto ustanovenia, kedy z § 5 písm. c) zákona o sociálnom poistení boli vypustené slová „okrem činnosti znalca a tlmočníka, ktorú vykonávajú podľa osobitného predpisu, v konaní pred štátnym orgánom a orgánom, na ktorý prešli úlohy štátnych orgánov, a“.

Taxatívne stanovenie osôb v § 5 zákona o sociálnom poistení, ktoré sú SZČO, bolo legálnou definíciou SZČO účinnou až do 31.12.2010.

Z uvedeného vyplýva, že až do 31.12.2010 bolo pre posúdenie skutočnosti, či je subjekt **na účely sociálneho poistenia SZČO rozhodujúce, či tento subjekt kumulatívne spĺňa podmienky, ktorými boli jednak status fyzickej osoby a zároveň skutočnosť, či táto fyzická osoba má postavenie aspoň jednej z osôb taxatívne vymenovaných v § 5 písm. a) až f) zákona o sociálnom poistení.**

V nadväznosti na uvedené ustanovenia zákona o sociálnom poistení a právny stav sociálneho poistenia až do 31.12.2010, pre vznik a zánik sociálneho poistenia SZČO podľa § 5 zákona o sociálnom poistení bolo nevyhnutné, aby subjekty, ktoré spĺňali legálnu definíciu **SZČO zároveň splnili svoje povinnosti stanovené v § 228 zákona o sociálnom poistení, najmä ohlasovacie povinnosti a povinnosti doložiť zákonom stanovenú daňovú dokumentáciu Sociálnej poisťovni** (pokiaľ sa na tieto subjekty nevzťahovali iné ustanovenia, ktoré by povinnosti vylučovali alebo od týchto upúšťali).

V období od začiatku platnosti a účinnosti zákona o sociálnom poistení až do 31.12.2010 povinnosti SZČO stanovoval § 228 zákona o sociálnom poistení, v zmysle ktorého boli SZČO povinné najmä „prihlásiť sa na nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie najneskôr do ôsmich dní od vzniku týchto poistení a odhlásiť sa z týchto poistení do ôsmich dní od ich zániku“; „oznámiť príslušnej pobočke prerušenie nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia“; „predložiť Sociálnej poisťovni výpis z daňového priznania vrátane výpisu z opravného daňového priznania za predchádzajúci kalendárny rok; dodatočné daňové priznanie, ktoré má vplyv na vznik a zánik jej nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia v bežnom roku.“

Z uvedeného vyplýva, že v období od platnosti a účinnosti zákona o sociálnom poistení do 31.12.2010 bolo pre posúdenie či je autorizovaný stavebný inžinier SZČO relevantné splnenie podmienok v zmysle § 5 ods. c) zákona o sociálnom poistení (status fyzickej osoby a oprávnenie

na výkon činnosti, pokiaľ nešlo o výkon činnosti v pracovnom pomere). Autorizovaný stavebný inžinier v postavení SZČO bol povinný pre vznik a zánik sociálneho poistenia oznámiť svoj status SZČO Sociálnej poisťovni a za účelom prerušenia sociálneho poistenia mal v zmysle zákona o sociálnom poistení oznámiť prerušenie činnosti Sociálnej poisťovni.

Ad b) Vývoj právnej úpravy sociálneho poistenia autorizovaných stavebných inžinierov v postavení SZČO od 01.01.2011 do 31.12.2014

S účinnosťou k 01.01.2011 na základe novely zákona č. 543/2010 Z. z. bolo ustanovenie § 5 zákona o sociálnom poistení zmenené na nasledovné znenie:

„Samostatne zárobkovo činná osoba podľa tohto zákona je fyzická osoba, ktorá dovŕšila 18 rokov veku a je registrovaná podľa osobitného predpisu v súvislosti so zárobkovou činnosťou uvedenou v § 3 ods. 1 písm. b) a ods. 2 a 3, okrem fyzickej osoby, ktorá má podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím.“

Z dôvodovej správy k tejto novele vyplýva, že cieľom zmeny ustanovenia § 5 zákona o sociálnom poistení ako aj ostatných legálnych definícií v rámci zákona o sociálnom poistení bolo predovšetkým ich zjednotenie v rámci daňových predpisov a predpisov o sociálnom poistení. Súčasne boli nanovo definované inštitúty ako osobný rozsah sociálneho poistenia a vznik a zánik sociálneho poistenia tak, aby základné pojmy a zásady z oblasti sociálneho poistenia boli kompatibilné s príslušnými daňovými predpismi.

V kontexte uvedených zmien bolo účelom zmeny § 5 zákona o sociálnom poistení, aby fyzické osoby povinné odvádzať daň z príjmu podľa § 5 a § 6 zákona o dani z príjmov, zo zárobkovej činnosti, z ktorej majú príjem zdaňovaný ako príjem zo závislej činnosti alebo príjem zo samostatne zárobkovej činnosti, boli sociálne poistené a boli povinné platiť poistné na sociálne poistenie. V porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou sa v § 5 zákona o sociálnom poistení upustilo od taxatívneho uvedenia fyzických osôb, ktoré patria medzi samostatne zárobkovo činné osoby a do popredia sa dostala podmienka statusu SZČO spočívajúca v registrácii v súvislosti so zárobkovou činnosťou podľa daňových predpisov.

Právna úprava § 5 zákona o sociálnom poistení sa následne výrazným spôsobom zmenila novelou zákona č. 338/2013 Z. z., kedy s účinnosťou k 01.01.2014 prestal byť status SZČO viazaný na registráciu týchto osôb u správcu dane, pričom po novom bol vznik statusu SZČO na účely sociálneho poistenia naviazaný na zárobkovú činnosť, z ktorej fyzická osoba dosahovala príjmy zdaňované ako príjmy z podnikania alebo z výkonu inej samostatnej zárobkovej činnosti v kalendárnom roku rozhodujúcom na vznik povinného sociálneho poistenia SZČO.

Čo sa týka plnenia povinností SZČO v zmysle § 228 zákona o sociálnom poistení, prihlasovacia a odhlasovacia povinnosť SZČO na povinné nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie ostala

zachovaná rovnako ako povinnosť nahlásiť prerušenie výkonu činnosti s následkom prerušenia sociálneho poistenia, a to až do 31.12.2014.

Z uvedeného vyplýva, že v období od 01.01.2011 do konca 31.12.2014 bolo pre posúdenie či je autorizovaný stavebný inžinier SZČO, relevantné splnenie podmienok v zmysle § 5 zákona o sociálnom poistení, ktoré boli do 31.12.2013 naviazané na podmienku registrácie v súvislosti so zárobkovou činnosťou podľa daňových predpisov a následne od 01.01.2014 na výkon zárobkovej činnosti a dosiahnutie príjmov. Pre posúdenie či je autorizovaný stavebný inžinier SZČO už nebolo nevyhnutné skúmať jeho oprávnenie na výkon činnosti. Prihlasovacia a odhlasovacia povinnosť SZČO na povinné nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie ako aj povinnosť oznámiť prerušenie činnosti a poistenia, ostali pre SZČO zachované až do 31.12.2014.

Ad c) Vývoj právnej úpravy sociálneho poistenia autorizovaných stavebných inžinierov v postavení SZČO od 01.01.2015 až po súčasnosť

Tak ako bolo uvedené vyššie, znenie § 5 zákona o sociálnom poistení bolo naposledy zmenené novelou zákona č. 338/2013 Z. z. a s účinnosťou od 01.01.2014 až do súčasnosti stanovuje, že:

„Samostatne zárobkovo činná osoba podľa tohto zákona je fyzická osoba, ktorá dovŕšila 18 rokov veku a v kalendárnom roku rozhodujúcom na vznik alebo na trvanie povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby dosahovala príjmy uvedené v § 3 ods. 1 písm. b) a ods. 2 a 3, okrem fyzickej osoby, ktorá má podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím.“

S účinnosťou k 01.01.2015 novelou zákona č. 338/2013 Z. z. došlo k zmene povinností na strane SZČO ustanovených v § 228 a zavedenie od toho sa odvíjajúcich nových povinností pre Sociálnu poisťovňu v súvislosti s evidenciou poistencov a i. **Predchádzajúca povinnosť SZČO prihlasovať sa na nemocenské a dôchodkové poistenie a odhlasovať sa z nich, či oznamovať prerušenie poistenia z dôvodov uvedených v § 26 ods. 2 (pozastavenie činnosti a i.) bola zo zákona o sociálnom poistení odstránená.**

Na základe takýchto zákonných úprav Sociálnej poisťovni vznikla povinnosť SZČO vyhľadávať a v zmysle § 226 ods. 1 písm. o) zákona o sociálnom poistení: *„písomne oznámiť samostatne zárobkovo činnnej osobe vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia, vymeriavací základ na platenie poistného, výšku poistného na nemocenské poistenie, výšku poistného na starobné poistenie a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, výšku poistného na invalidné poistenie a výšku poistného do rezervného fondu solidarity, dátum splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie a údaje týkajúce sa úhrady poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, určených na základe údajov vedených v informačnom systéme Sociálnej poisťovne, a to do 20 dní od vzniku povinného poistenia.“* Pri postupe

vyhľadávania SZČO a ich následného informovania o vyššie uvedených skutočnostiach je Sociálna poisťovňa povinná postupovať v súčinnosti s inými štátnymi orgánmi ako sú orgány finančnej správy, Ministerstvo vnútra, obce ako aj ďalšie právnickými osobami (vrátane SKSI).

Z uvedenej aktuálnej právnej úpravy zákona o sociálnom poistení vyplýva, že **v prípade výkonu autorizovanej činnosti podľa § 3 ods. 7 písm. a) zákona možno autorizovaného stavebného inžiniera považovať za samostatne zárobkovo činnú osobu (SZČO) podľa § 5 zákona o sociálnom poistení, ak zároveň spĺňa zákonom o sociálnom poistení vymedzené podmienky (t.j. najmä dosahovanie príjmu) a v prípade výkonu autorizovanej činnosti podľa § 3 ods. 7 písm. b) zákona môže byť autorizovaný stavebný inžinier na účely zákona o sociálnom poistení považovaný za zamestnanca a podliehať „zamestnaneckému režimu“, najmä s poukazom na zákonné odvodové povinnosti, ak zároveň spĺňa zákonom o sociálnom poistení vymedzené podmienky (t.j. najmä skutočnosť, že ide o vzťah zakladajúci právo na pravidelný mesačný príjem).**

V prípade ak autorizovaný stavebný inžinier vykonáva regulované povolanie súbežne podľa § 3 ods. 7 písm. a) a § 3 ods. 7 písm. b), nakoľko túto možnosť zákon svojimi ustanoveniami podľa nášho názoru pripúšťa, odvodové povinnosti sa v týchto prípadoch spravujú príslušnými ustanoveniami zákona o sociálnom poistení, ktoré upravujú odvodové povinnosti v prípade súbehu vykonávania zárobkovej činnosti subjektov v postavení SZČO a v postavení zamestnanca.

Skutočnosť, že zákon v § 3 ods. 7 nestanovuje povinnosť autorizovaným stavebným inžinierom vykonávať regulované povolanie oboma spôsobmi naraz a je na ich výbere, ktorý spôsob si vyberú, resp. či si vyberú oba spôsoby, **samotným zápisom do zoznamu na účely sociálneho poistenia nemožno takéto osoby en bloc posudzovať ako osoby vykonávajúce slobodné povolanie v postavení SZČO, a to len z dôvodu, že disponujú oprávnením na výkon regulovaného povolania. Z hľadiska posúdenia ich odvodových povinností by mala preto Sociálna poisťovňa postupovať osobitne pri každom jednotlivom autorizovanom stavebnom inžinierovi.**

III.

Vzťah Sociálnej poisťovne a Slovenskej komory stavebných inžinierov

Vo vzťahu k Sociálnej poisťovni je ďalej potrebné objasniť postavenie Slovenskej komory stavebných inžinierov (SKSI), ktorá je samosprávnou stavovskou právnickou osobou zriadenou zákonom a ktorej postavenie a základné úlohy vymedzuje zákon.

Podľa § 233 ods. 9 zákona o sociálnom poistení: „*Orgán, ktorý vydáva povolenie na výkon činnosti uvedenej v § 5 (SZČO), je povinný oznámiť Sociálnej poisťovni vydanie takéhoto povolenia a jeho zrušenie do 15 dní od jeho vydania alebo zrušenia.*“

Jednou zo základných úloh SKSI je viesť zoznam autorizovaných stavebných inžinierov a register hosťujúcich stavebných inžinierov (ďalej spolu aj ako „zoznam“), zapisovať do nich a vyčiarokovať z nich autorizovaných stavebných inžinierov a hosťujúcich stavebných inžinierov (ďalej spolu aj ako „autorizovaní stavební inžinieri“). Zákonná úprava tiež ustanovuje, v akých prípadoch SKSI uskutoční zápis do zoznamu (po splnení kumulatívne stanovených požiadaviek) a v akých prípadoch komora stavebných inžinierov zo zoznamu vyčiarokne.

SKSI je právnickou osobou vydávajúcou rozhodnutie o zapísaní žiadateľa do zoznamu na základe získania odbornej kvalifikácie či uznania odbornej kvalifikácie získanej v domovskom členskom štáte. Podrobnosti ohľadom jednotlivých údajov zapisovaných do registra ani ich rozsah zákon ani iný predpis nestanovuje.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že **SKSI je orgánom v zmysle § 233 ods. 9 zákona o sociálnom poistení, v dôsledku čoho je povinná poskytovať Sociálnej poisťovni informácie o vydávaní resp. zrušení povolení na výkon autorizovanej činnosti autorizovaných stavebných inžinierov, v prípade, ak Sociálna poisťovňa o to požiada na účely plnenia povinností v zmysle zákona o sociálnom poistení.**

Je však potrebné podotknúť, že zákon ani iný všeobecne záväzný právny predpis nestanovuje SKSI povinnosť v rámci vedeného zoznamu evidovať údaj o spôsobe výkonu regulovaného povolania autorizovaných stavebných inžinierov podľa § 3 ods. 7 zákona a rovnako ani samotní autorizovaní stavební inžinieri nemajú povinnosť nahlasovať spôsob výkonu regulovaného povolania, resp. zmenu spôsobu výkonu regulovaného povolania. **SKSI preto neeviduje spôsob výkonu regulovaného povolania autorizovanými stavebnými inžiniermi.** V prípade, ak by autorizovaní stavební inžinieri vykonávali autorizovanú činnosť ako slobodné povolanie a zároveň v postavení zamestnanca v zmysle zákona, **SKSI rovnako prípadný súbeh spôsobov výkonu regulovaného povolania neeviduje.**

Informácie ohľadom spôsobu výkonu regulovaného povolania po zapísaní autorizovaných stavebných inžinierov do zoznamu súvisia aj s plnením ich daňových a odvodových povinností, prípadne registračných či iných súvisiacich oznamovacích povinností spojených s výkonom autorizovanej činnosti ako zárobkovej činnosti jednotlivých subjektov (napr. na Štatistickom úrade, u správcu dane atď.) a týmito disponujú príslušné štátne orgány, nie SKSI. Medzi zákonom vymedzené úlohy SKSI nepatrí kontrola plnenia povinností autorizovaných stavebných inžinierov v zmysle osobitných predpisov a SKSI nie je ani kontrolným či dozorným orgánom v tejto oblasti. Treba však podotknúť, že prípadné neplnenie si uvedených daňových, resp. odvodových povinností autorizovanou osobou automaticky neznamená, že dotknutá osoba zárobkovú činnosť nevykonáva. Nie je totiž vylúčené, že svoje daňové, resp. odvodové povinnosti poruší, avšak zárobkovú činnosť vykonávať bude.

Vo vzťahu k Sociálnej poisťovni tak SKSI ako orgán v zmysle § 233 ods. 9 zákona o sociálnom poistení môže poskytnúť o autorizovaných stavebných inžinieroch len informácie, ktoré eviduje vo svojich zoznamoch a evidenciách. Nakoľko však SKSI neeviduje spôsob výkonu regulovaného povolania, SKSI nemôže poskytnúť Sociálnej poisťovni údaj o tom, či sú autorizovaní stavební inžinieri SZČO alebo zamestnanci alebo oboje naraz a to ani s prípadnými dátumami zmien spôsobu výkonu regulovaného povolania.

IV.

Stanovisko k postupu Sociálnej poisťovne pri výkone jej povinností podľa zákona o sociálnom poistení vo vzťahu k autorizovaným stavebným inžinierom

V zmysle vyššie citovanej povinnosti SKSI ako orgánu v zmysle § 233 ods. 9 zákona o sociálnom poistení, na základe žiadosti Sociálnej poisťovne SKSI tejto poskytla dňa 24.06.2015 zoznam - Inicializačnú dávku o osobách zapísaných v zozname autorizovaných stavebných inžinierov ku dňu 01.01.2015. Po poskytnutí zoznamu je SKSI naďalej povinná v zmysle príslušných zákonných povinností informovať Sociálnu poisťovňu o nových subjektoch zapísaných v zozname a o subjektoch vyčiarknutých zo zoznamu.

V kontexte vyššie uvedeného je zrejmé, že SKSI napriek poskytnutiu zoznamu a údajov Sociálnej poisťovni, ktoré pravidelne aktualizuje, **nedisponuje takými informáciami, na základe ktorých by Sociálna poisťovňa mohla v každom prípade jednoznačným spôsobom určiť, či je daný subjekt autorizovaný stavebný inžinier v postavení SZČO podľa § 5 zákona o sociálnom poistení a to aj s poukazom na zmeny legislatívy v oblasti sociálneho poistenia a legálnych definícií SZČO tak ako sú uvedené vyššie** a stanoviť takémuto subjektu zároveň dátum vzniku, resp. zániku povinného nemocenského a dôchodkového poistenia v zmysle príslušných ustanovení zákona o sociálnom poistení.

V tejto súvislosti je tiež dôležitou skutočnosťou, že **zákon č. 138/1992 Zb. nepozná a nikdy v rámci svojej platnosti a účinnosti, t.j. od roku 1992 ani nepoznal inštitút pozastavenia, resp. prerušenia výkonu autorizovanej stavebnej činnosti pri výkone slobodného povolania**. Tieto inštitúty sú štandardnými inštitútmi pri výkone iných regulovaných povolání (napr. pri výkone advokácie podľa zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, na základe ktorého je podľa § 8 a nasl. možné výkon advokácie pozastaviť). Obsahovo príbuzným inštitútom je aj inštitút pozastavenia prevádzkovania živnosti v zmysle § 57 ods. 4 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Z uvedeného vyplýva, že autorizovaným stavebným inžinierom nebolo nikdy pri výkone slobodného povolania od momentu získania oprávnenia umožnené v prípade nevykonávania činnosti v istom období toto oprávnenie dočasne prerušiť, resp. pozastaviť. **Obdobie, v ktorom autorizovaní stavební inžinieri regulované**

povolanie ako slobodné povolanie nevykonávali, tak nemala SKSI ako zaznamenávať, keďže prerušiť alebo pozastaviť činnosť autorizovaní stavební inžinieri nemohli.

Neexistencia inštitútov pozastavenia, resp. prerušenia výkonu autorizovanej činnosti má pre SZČO, teda pre autorizovaných stavebných inžinierov vykonávajúcich slobodné povolanie výrazný dopad v oblasti sociálneho poistenia, pričom táto problematika je nedoriešená aj v súčasnej dobe. Z vyššie uvedeného vyplýva, že pokiaľ autorizovaní stavební inžinieri, ktorým vzniká oprávnenie vykonávať autorizovanú činnosť dňom zápisu do zoznamu SKSI, chceli svoju činnosť vykonávanú ako slobodné povolanie prerušiť či pozastaviť napríklad z dôvodu, že túto prestali dočasne vykonávať a po čase sa k nej chceli opätovne vrátiť, nemali reálnu možnosť o prerušenie/pozastavenie činnosti či o „zmrazenie“ oprávnenia požiadať, nakoľko legislatívna úprava im to neumožňovala. Autorizovaní stavební inžinieri sa môžu svojho oprávnenia jedine vzdať a nechať sa vyčiarknuť zo zoznamu, čím dôjde k definitívnej strate oprávnenia na výkon autorizovanej činnosti. Je teda nanajvýš pravdepodobné, že pokiaľ niektorí autorizovaní stavební inžinieri nechceli stratiť svoje oprávnenie no zároveň činnosť nevykonávali a nemohli ju prerušiť, v dôsledku opomenutia zaradenia inštitútov pozastavenia, resp. prerušenia výkonu autorizovanej činnosti do legislatívnej úpravy, títo museli ostať zapísaní v zozname SKSI.

V zmysle § 26 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, v znení účinnom od 01.01.2011: „*Samostatne zárobkovo činné osobe sa prerušuje povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie v období, v ktorom má pozastavené prevádzkovanie živnosti, pozastavený výkon činnosti alebo pozastavenú činnosť, a v období, v ktorom je vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody; časť vety za bodkočiarkou v odseku 1 písm. d) platí rovnako.*“

S poukazom na ustanovenie § 26 ods. 2 zákona o sociálnom poistení subjektom dočasne nevykonávajúcim slobodné povolanie malo byť povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie prerušené v období kedy činnosť nevykonávali. **V dôsledku legislatívnych nedostatkov ako sú spornosť výkladu § 3 ods. 7 zákona, absencia inštitútov pozastavenia/prerušenia činnosti, či oznamovacej povinnosti voči SKSI týkajúcej sa evidencie spôsobu výkonu regulovaného povolania a zmien v tomto spôsobe, informácia o nevykonávaní činnosti sa nemala akým spôsobom dostať do Sociálnej poisťovne.** Je teda pravdepodobné, že napriek nevykonávaniu činnosti povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie jednotlivých subjektov **nebolo prerušené v zmysle § 26 ods. 2 zákona o sociálnom poistení.**

V. Záver

Sociálnu poisťovňu odporúčame upozorniť na skutočnosť, že poskytnuté údaje SKSI o vzniku oprávnenia autorizovaných stavebných inžinierov, resp. o zániku oprávnenia neosvedčujú skutočnosť, že všetci autorizovaní stavební inžinieri zapísaní v zozname SKSI vykonávali regulované povolanie oboma možnými formami jeho výkonu po celú dobu zápisu. Informačný

povinnosť voči SKSI v prípade nevykonávania činnosti, resp. zmeny spôsobu výkonu činnosti voči SKSI autorizovaní stavební inžinieri nemali, v dôsledku čoho SKSI môže len v prípadoch dobrovoľného oznámenia spôsobu výkonu regulovaného povolenia a jeho zmien autorizovanými stavebnými inžiniermi uvedené skutočnosti osvedčiť.

Dôležitou skutočnosťou je zároveň, že vyššie spomenutou novelou zákona o sociálnom poistení č. 338/2010 Z. z. má Sociálna poisťovňa povinnosť až od dátumu 01.01.2015 vyhľadávať a následne informovať SZČO o povinnostiach v rámci sociálneho poistenia, v dôsledku čoho požiadala SKSI o súčinnosť. S poukazom na jednotlivé zmeny zákona o sociálnom poistení týkajúce sa postavenia a definovania SZČO ako aj povinností stanovených SZČO (čl. II. tohto stanoviska), **Sociálna poisťovňa by nemala používať zoznam poskytnutý SKSI a tento aplikovať na spätné posúdenie vzniku a zániku sociálneho poistenia SZČO, najmä s ohľadom na skutočnosť, že do 31.12.2014 bolo v kompetencii samotných SZČO prihlasovať sa a odhlasovať sa zo sociálneho poistenia. Sociálna poisťovňa musí primárne pre spätné posúdenie vzniku a zániku sociálneho poistenia SZČO vychádzať z vlastnej evidencie, resp. vychádzať zo súčinnosti poskytovanej najmä orgánmi finančnej správy.**

Opätovne zdôrazňujeme, ako bolo uvedené už vyššie, že pre posúdenie, či je ten ktorý autorizovaný stavebný inžinier SZČO, bola od 01.01.2011 do 31.12.2013 rozhodujúca registrácia takéhoto subjektu v súvislosti s jeho zárobkovou činnosťou podľa daňových predpisov a od 01.01.2014 je rozhodujúcim na účely sociálneho poistenia dosahovanie príjmov zo samostatne zárobkovej činnosti, t.j. skutočný výkon regulovaného povolenia, nie zápis v zozname SKSI. Sociálna poisťovňa je povinná posudzovať a vyhodnocovať jednotlivé poskytnuté informácie a údaje v zmysle ustanovení zákona o sociálnom poistení platnom a účinnom v rozhodnom období.

Je teda nevyhnutné, aby uvedené skutočnosti Sociálna poisťovňa pri vyhľadávaní subjektov SZČO, resp. pri šetrení na základe zoznamu od SKSI zohľadnila a **k autorizovaným stavebným inžinierom pristupovala individuálne. Nemožno opomenúť ani skutočnosť, že zákon regulujúci ich povolanie im stanovil nejednoznačnejšie a z časti aj nespravodlivejšie podmienky na rozdiel od iných regulovaných povolaní, najmä čo sa týka nemožnosti prerušenia, resp. pozastavenia výkonu autorizovanej činnosti. V tomto smere nemožno v súlade s princípmi právneho štátu požadovať od subjektov, ktorí nadobudli oprávnenie na výkon autorizovanej činnosti, aby sa tohto oprávnenia definitívne vzdali z dôvodu, že by štát prostredníctvom svojich orgánov mohol od nich vymáhať poisťné plnenia a to len z dôvodu, že tieto osoby majú oprávnenie na výkon činnosti, ktorú nevykonávajú.**

S poukazom na uvedené skutočnosti, najmä na historický vývoj zákona ako aj relevantných ustanovení zákona o sociálnom poistení, spornosť možnosti výkonu regulovaného povolenia podľa § 3 ods. 7 zákona, nemožnosť prerušenia, resp. pozastavenia výkonu činnosti autorizovaných stavebných inžinierov podľa zákona, neevidovanie spôsobov výkonu regulovaného povolenia v zozname autorizovaných stavebných inžinierov SKSI, **je nevyhnutné zo strany Sociálnej poisťovne**

za účelom vyhľadávania a informovania autorizovaných stavebných inžinierov, ktorí vykonávajú slobodné povolanie, pre stanovenie vzniku a zániku ich povinností a statusu podľa zákona o sociálnom poistení, skúmať a získať relevantné informácie aj od iných subjektov ako je SKSI a v každom jednom prípade postupovať striktne individuálne.

S úctou

MST PARTNERS, s.r.o.
Mgr. Rastislav Skovajsa
advokát a konateľ